

Nové možnosti rozvoje vzdělávání na Technické univerzitě v Liberci

Specifický cíl A3: Tvorba nových profesně zaměřených studijních programů

NPO_TUL_MSMT-16598/2022

Analýza závislostí – část 1

Ing. Vladimíra Hovorková Valentová, Ph.D.

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

Národní
plán
obnovy

MSMT
MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

Analýza rozptylu (jednofaktorová)

- Zkoumá, zda lze změny hodnot měřitelné proměnné y vysvětlit faktorem x , který může být slovní i číselná proměnná.
- **Použití:** AR slouží k ověření významnosti rozdílu mezi výběrovými průměry většího počtu náhodných výběrů.
- **Předpoklady AR:**
 - I. Náhodné výběry jsou nezávislé.
 - II. Každý z výběrů má normální rozdělení s neznámou střední hodnotou $\mu_1, \mu_2, \dots, \mu_k$ a s neznámým rozptylem $\sigma_1^2, \sigma_2^2, \dots, \sigma_k^2$.
 - III. Rozptyly všech skupin jsou stejné, tj. $\sigma_1^2 = \sigma_2^2 = \dots = \sigma_k^2$.
 - IV. Počet pozorování musí být větší než počet skupin, tj. $n > k$.
 - V. Sledovaný statistický znak y je číselný, faktor x může být proměnná číselná i slovní.
- **Hlavní myšlenka AR:** Celkový rozptyl hodnot proměnné y (s_y^2) rozložíme na 2 části:
 1. *meziskupinový rozptyl* s_{ym}^2 (*rozptyl podmíněných průměrů*)
 - Odráží variabilitu mezi skupinami.
 - Jde o rozptyl, který se vztahuje k vlivu, podle něhož bylo provedeno třídění hodnot y .
 - Meziskupinová variabilita je vysvětlitelná daným faktorem x .
 2. *vnitroskupinový (reziduální) rozptyl* s_{yv}^2 (*průměr podmíněných rozptylů*)
 - Odráží variabilitu uvnitř skupin.
 - Kolísání je důsledkem závislosti y na jiných faktorech než na x .
 - Vnitroskupinová variabilita není vysvětlitelná daným faktorem.

- Platí tedy: $s_y^2 = s_{ym}^2 + s_{yv}^2$,

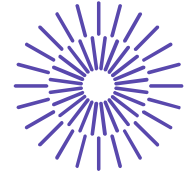
$$\text{kde } s_y^2 = \frac{\sum_{i=1}^k \sum_{j=1}^{n_i} (y_{ij} - \bar{y})^2}{n} = \frac{S_y}{n}, \text{ kde}$$

y_{ij} jednotlivé hodnoty sledované proměnné,

\bar{y} celkový průměr,

n rozsah výběru,

S_y celkový součet čtverců (= součet čtverců odchylek hodnot od celkového průměru).

$$s_{ym}^2 = \frac{\sum_{i=1}^k (\bar{y}_i - \bar{y})^2 n_i}{n} = \frac{S_{ym}}{n}, \text{ kde}$$

\bar{y}_i podmíněný průměr,

S_{ym} meziskupinový součet čtverců (= součet čtverců odchylek hodnot podmíněných průměrů od celkového průměru).

$$s_{yv}^2 = \frac{\sum_{i=1}^k s_i^2 n_i}{n} = \frac{S_{yv}}{n}, \text{ kde}$$

s_i^2 podmíněný rozptyl,

S_{yv} vnitroskupinový (reziduální) součet čtverců.

$$s_i^2 = \frac{\sum_{j=1}^{n_i} (y_{ij} - \bar{y}_i)^2}{n_i} \quad \bar{y} = \frac{\sum_{i=1}^k \sum_{j=1}^{n_i} y_{ij}}{n} \quad \bar{y}_i = \frac{\sum_{j=1}^{n_i} y_{ij}}{n_i}$$

- Jestliže platí: $s_y^2 = s_{ym}^2 + s_{yv}^2$, platí také $S_y = S_{ym} + S_{yv}$ (Za účelem zjednodušení lze tudíž používat pouze čitatele vzorců, tzv. součty čtverců.).

▪ Test hypotézy o nezávislosti:

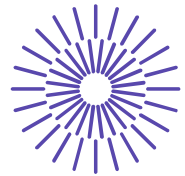
1) $H_0 : \mu_1 = \mu_2 = \dots = \mu_k$

(NEBO $H_0 : y$ nezávisí na x)

$H_1 : \text{non } H_0$

2) Testovým kritériem je statistika:

$$F = \frac{\frac{S_{ym}}{k-1}}{\frac{S_{yv}}{n-k}}, \text{ která má při platnosti } H_0 \text{ rozdělení } F \text{ s } \nu_1 = k-1 \text{ a } \nu_2 = n-k \text{ stupni volnosti.}$$

3) **Kritický obor:**

$$W \equiv \{F, F \geq F_{1-\alpha}(k-1, n-k)\}.$$

- Měření síly závislosti proměnné y na faktoru x :

Poměr determinace P^2 : $P^2 = \frac{S_{ym}}{S_y}; \quad P^2 \in \langle 0,1 \rangle$